

Inleiding

Ik had al een paar uur in het bos rondgewandeld toen ik bij een mooie vijver kwam. Ik zag een houten bankje staan en besloot even te gaan zitten en uit te rusten. Het zonnetje scheen lekker. Ik sloot mijn ogen en liet mijn gezicht erdoor verwarmen. Opeens voelde ik dat er iemand naast me zat. Wat raar, dacht ik, ik heb helemaal niemand aan horen komen. Ik opende mijn ogen en keek opzij. Naast mij zat een lieve, oude dame die mij glimlachend aankeek.

De ontmoeting

‘Ben je lekker van de zon aan het genieten?’, vroeg de dame. ‘Jazeker, het is hier een heerlijke plek. ‘Maar zit u hier eigenlijk al lang? Ik heb u helemaal niet aan horen komen.’ ‘Nee hoor, ik zit er net en kan heel stil zijn’, zei de dame met een geheimzinnige lach om haar mond. Ik vond haar wel een beetje vreemd en op hetzelfde moment dat ik dit dacht, begon de vrouw luid te schateren.

‘Haha, ja, dat hoor ik wel vaker!’ Ik keek geschrokken op en dacht: heb ik dat nu echt hardop gezegd? Nee toch zeker! ‘Nee hoor’, zei de oude dame, ‘ik kan gewoon je gedachten lezen.’ ‘Dus alles wat ik denk blijft voor u niet verborgen?’, vroeg ik geschrokken. ‘Ja, dat klopt. Maar dat is toch niet erg? Waar ik vandaan kom is dat heel gewoon hoor. Dat is de manier waarop wij met elkaar communiceren en het is wel zo handig, kan ik je verzekeren. Maar ik weet ook dat het hier niet gebruikelijk is en dat je er een beetje van schrikt.

Engel op aarde

Mijn naam is overigens Feline. Ik kan niet alleen je gedachten lezen, maar ik weet ook nog veel meer van je.’ ‘Hoezo dan, ik ken u helemaal niet en ik heb u ook nog nooit gezien.’ ‘Nee, maar ik ken jou wel en ik ben al een hele tijd bij je in de buurt. Eerst zal ik je uitleggen wie ik ben en wat ik hier kom doen, want ik ben echt niet zomaar toevallig naast je komen zitten.’ Ik ben eigenlijk een engel die jou komt helpen om je leven hier op aarde wat aangenamer te maken. Ik weet hoe jij worstelt met het leven en dat jij je hier eigenlijk helemaal niet thuis voelt. Ik weet ook dat je daardoor soms ontzettende heimwee hebt naar huis en daar heel verdrietig van wordt. Ik ben hier om je te helpen toch van dit leven te genieten, ondanks je heimwee. Dus hoe je als ziel hier op aarde ook Zielsgelukkig kunt zijn, net als thuis!’ Ik keek Feline sprakeloos aan en voelde dat zij de waarheid sprak. Daarom voelde ik net ook zoveel liefde voor haar. Het was de herkenning van de energie van thuis die natuurlijk om haar heen hing. Alles wat Feline mij zojuist verteld had, was precies zoals ik me voelde. Even wist ik niet wat ik moest zeggen.

Verschijsning

‘Je zegt wel dat je een engel bent, maar je ziet er helemaal niet uit als een engel!’ Feline antwoordde: ‘Het komt maar zelden voor dat wij echt als onszelf verschijnen en weet je waarom? Omdat de mensen dan niet zullen geloven wat ze zien. Ze worden bang of denken dat ze gek zijn geworden. Daarom nemen wij meestal een menselijke gedaante aan. Daardoor kunnen wij jullie beter bereiken. Als je bijvoorbeeld een probleem hebt en je komt op straat iemand tegen die net datgene tegen je zegt waardoor jij de oplossing vindt, dan kan het heel goed zijn dat je met een engel hebt gesproken. Je hebt misschien ook wel de liefde gevoeld en de prettige uitstraling van deze persoon. En daardoor stond je ook open voor advies. Maar als deze zelfde engel nu ineens in vol ornaat voor je zou staan, dan zou jij je een hoedje schrikken en denken dat je het verzint. Dat het niet echt is, ook al voelt het heel echt. Wat deze engel dan tegen je zou zeggen, zou je dan misschien niet geloven of maar half tot je nemen omdat je zo overdonderd bent. Daarom verschijnen wij bijna nooit als onszelf, snap je? Wij zijn overal, maar vaak dus incognito.

Openstaan

Dus als je in een drukke stad loopt, ga er dan maar van uit dat er tussen alle mensen hier en daar ook een engel loopt. En als je daarvoor openstaat, dan kun je dat ook zien of voelen. Je zult ze dan herkennen. Wij kunnen en willen namelijk onze straling en liefde nooit helemaal verbergen!’ Ik was er even helemaal stil van. Ik kende dat wel. Dat je bij bepaalde mensen iets speciaals voelt. Het zou dus zomaar kunnen dat dit engelen waren. Ik wens je een Zielsgelukkig leven!

Een uitleg

We zitten in een nieuwe ruimte. Zo voelt het. Een doorstart. Tevens een nieuw begin. Er is lang naar uitgekeken, er is veel aan vooraf gegaan. Veel vergaderen, overleg, pijn, verstoorde relaties, ook pogingen om escalatie te voorkomen. En hier zitten we. Enige trots is zeker op zijn plaats.

In feite is het een oude ruimte, die heel vertrouwd is. Maar hij voelt toch als nieuw. Het voedt een nieuwe hoop, er is een nieuw elan. En daarnaast onzekerheid. Is er voldoende financiële draagkracht? Voldoende mensen om het levensvatbaar te doen zijn? Er is een proefperiode afgesproken. Tot 1 januari kijken we het aan, niet al te ver vooruit zien.

Het is nu zoeken naar een nieuwe oriëntatie. De weg terug is afgesloten, voelt een beetje als een afgang, laten we eerlijk zijn en de weg vooruit is nog onduidelijk en onzeker. Moeten we naar boven kijken? Zou daar de redding vandaan komen? Zouden we God moeten aanroepen om ons te hulp te schieten? Als dat al niet veelvuldig is gedaan. Het thema houdt zeker rekening met dit gegeven. Een engel gaat met je mee. Er is behoefte aan een derde die mee oploopt. Het is de oplossing van veel Psalmen: het begint met ellende, gevolgd door nog diepere ellende, waar is redding? God heeft geantwoord, staat er dan.

Het brengt me bij Jakob. Jakob is de jongste van een tweeling. Hij wil de oudste zijn. Hij bereikt wat hij wil, maar moet er wel zijn vader en tweelingbroer voor beliegen en bedriegen. Hij moet op de vlucht, weg van zijn vader, weg van zijn broer. Op de eerste avond van zijn vlucht is hij zomaar ergens. Hij is alleen, er is geen bed van zacht mos, het is een kale vlakte, chaos en wildernis en uit die chaos ordent Jakob. Hij pakt een paar stenen en maakt er een bed van. Hij gebruikt een steen als hoofdkussen.

Het wordt nacht. Uit het stenen hoofdkussen komen vreemde beelden op: een ladder die zó ver tot in de hemel reikt dat je rechtstreeks bij God naar binnen kunt kijken, en engelen die langs die ladder op en neer gaan, omhoog en omlaag. Wanneer Jakob wakker wordt, krijgt hij een eerste vermoeden wat de droom betekent: 'Hier is God, en ik wist het niet, ik wist niet dat hier de plaats van God is.' Dan trekt hij verder. De droom komt nooit meer terug. De ladder lijkt weer opgetrokken. En heel de verdere geschiedenis van Jakob speelt zich gewoon op de grond af, in de nacht, want het is alsof het nooit meer ochtend wordt in zijn leven na zijn bedrog en zijn vlucht. Pas na 20 jaar ontdekt hij de volle betekenis van de droom, wanneer hij teruggaat naar het land waar hij is opgegroeid en zijn broer woont.

Twee woorden zijn belangrijk, namelijk ‘ergens’ en ‘hier’. Ieder mens is een ladder, je voeten staan op de grond, met je hoofd kun je in de hemel kijken, de plaats van God. Waar is God? Waar moet je die ladder plaatsen? Je bent zélf die ladder en je bent altijd ergens, toevallig, overal ben je die ladder, het maakt niet uit waar je bent. Of je nu hier bent of ergens anders. Dat is de oerervaring: ik wist het niet dat hier (het hier van het toevallige ergens) Gods plaats is. Dat is het geheim: hier is God en ik wist het niet.

Wat moet je doen om te zeggen: ik weet dat hier ergens God is? Het antwoord wordt gegeven in het tweede verhaal in Genesis. Wanneer hij zijn broer weerziet, gaat de zon op en wordt het eindelijk dag. En Jakob ziet wat hij zijn hele leven nog nooit had gezien en begrepen: ‘als ik jou zie, kijk ik God recht in het gezicht.’ Dat was de betekenis van de droom: ‘hier is God.’ En dat hier kan overal zijn.

In een notendop het mysterie van het geloof. Wat een uitspraak, wat een verhaal. Hier zien we waar het om gaat. God heeft het in ieder mens geplaatst. En in ieder mens kun je God recht in het gezicht kijken. Hier, ergens. In mij, in jou. En ik wist het niet.

Het duurt een tijd voordat Jakob tot dit inzicht kwam. 20 jaar verblijf in den vreemde. En op het moment dat hij aan de grens staat woedt het hevig in hem. Hij piekert zich suf hoe hij Esau moet paaien en zet geschenken in, in de vorm van een enorme stoet ‘levende voedselpakketten’. Het laat zien hoe Jakobs voorstelling van Esau nog een product is van zijn angst. De mens die ontdekt heeft, dat hij zelf niet veranderd is, kan zich niet anders voorstellen of de ander is ook nog ‘de oude’. Met name familieverhoudingen hebben hier last van. Wanneer men elkaar ontmoet wordt bijna als vanzelfsprekend de oude positie weer ingenomen. De vrouw van tegen de zestig blijft voor haar oudere broer altijd nog het kleine zusje. Wanneer herinneringen worden opgehaald zit iedereen in de rol van vroeger. Het heeft twee kanten: het is altijd leuk herinneringen op te halen, maar je komt er geen steek verder mee. Er is zoveel veranderd. Jij, de ander. Maar je hebt de ontwikkeling niet meegemaakt.

Dan gebeurt het wonder van de nacht! Jakob blijkt niet alleen te zijn. God is bij hem. In de gestalte van een man, een engel, zijn broer Esau, God zelf? Alle dubbelzinnigheid van Jakobs ‘nachtleven’ wordt uitgewist. Hij mag ‘eenvoudig’ leven. Hij krijgt toekomst. Wanneer hij gelouterd uit de strijd tevoorschijn komt is de volgorde anders.

Niet meer de geschenken voorop als een buffer, als een manier om Esau langzaamaan voor zich te winnen. Jakob gaat nu zelf voorop. De ontmoeting met zijn broer is face to face, van aangezicht tot aangezicht om het bijbels te zeggen. Er zit niets meer tussen. En Jakob zegt: 'Ik heb jouw gezicht gezien zoals ik God in het gezicht kijk.' Dat is nogal wat. Want niemand heeft ooit God gezien. Jakob heeft tijdens zijn nachtelijke worsteling God gezien. Hij zag niets en ontdekte God. En hij is in leven gebleven. Het aangezicht van God weerspiegelt zich in dat van Esau en de verbroedering tussen hen beiden betekent God in het gelaat zien. Het geschenk dat Jakob voor hem uit had gestuurd om zijn broer gunstig te stemmen komt nu achter hem aan en krijgt een andere functie. Een teken van dankbaarheid.

Jakob kan zijn levensweg niet vervolgen zonder zijn broeder. Dat betekent niet dat ze broederlijk bij elkaar blijven. Ze vallen elkaar verder niet lastig met hun broederlijkheid. Ze gaan hun eigen weg. De gemeenschap is niet iets wat opgelegd kan worden als een strak keurslijf. Nog eenmaal zullen ze elkaar zien, de broers, aan het sterfbed van hun vader.

Ons leven, onze kerkgemeenschap bestaat bij de gratie van het ontdekken van Gods aanwezigheid in het gelaat van de ander. Wanneer we geloven dat God staat voor betrouwbaarheid, openheid, integriteit, mysterie, authenticiteit, eerlijkheid, vertrouwen en liefde dan zou dat een enorme stimulans zijn om die karaktereigenschappen in een ander te ontdekken. Want al die eigenschappen die we aan God toeschrijven vinden we - weliswaar fragmentarisch - ook in onze medemens. Een engel gaat met ons mee . . . en om niet te schrikken van zijn verschijning gaat hij in de vorm van een mens met ons mee. In wie wij het gelaat van God kunnen ontdekken. Amen.